

Actualitat poètica

Carles Camps Mundó

‘La nit dels peixos’

No sé si, després de tantes decepcions totalitzadores, la poesia encara sent l'impuls de la veritat, precisament ara que la tenim tan esquincadorament davant dels ulls, ara que la veritat, dessacralitzada, ha deixat de ser administrada i ha passat a mans de cadascú. Però si el poema encara conserva ni que sigui una engruna d'aquest afany d'indagar, si encara practica l'esforç de no mentir, de què ens pot parlar actualment si no dels terrors que, tot amb tot, ens continuen impulsant a buscar lenitius a pesar de saber que ja no n'hi ha cap d'eficax? Perquè amb la desamortització de la veritat ha quedat patent que els venerables doctors que ens oferien fórmules miraculoses no eren sinó xarlatans. Però, pobra poesia, quin paper més galdós que li correspon si vol parlar sense embuts! Quina és la veritat, tret d'aquesta certesa d'insuficiència que sentim constantment? Aquesta sensació de no poder ser res més que el que som i, en canvi, haver de viure amb l'ansia de molt més.

Si, fa mal dir-ho, però només diu veritat la poesia que desenganya. Esclar que se'm podria objectar que reconeguda la incapacitat de transcendir-nos podem parlar simplement de la contingència, de la biografia factual. O dedicar-nos com els mags professionals a l'il·lusió, sabent que fem trampa i que només enganyem la innocent audiència juvenil acabada d'arribar a això de la literatura. És cert, tots ho hem intentat: viure la felicitat del moment, dedicar-nos a atrapar el bell lepidòpter de l'instant, embalsamar-lo i clavar-lo amb les agulles de les paraules. Però al capdavall passa que tot el muntatge lingüístic preservador s'acaba podrint, com si no hi hagués cap vernís ni cap formol als diccionaris per parar la lenta descomposició de la vida. El poema no serveix ni tan sols per fer de taxidermista. Per poc sincers que siguem amb la nostra psicologia lingüística, la dialèctica de les paraules ens fa trontollar com trontolla el boxejador que acaba d'encaixar un directe a la mandíbula. De vegades, la més ferma voluntat de perpetuar, de parar, de sublimar... és la més terrible cara de la tragèdia del temps. Quan et deixes anar per agafar alè, sempre et compten fins a deu. No hi podem fer res: la paraula artística, si és veritable, no pot sostreure's a la desesperació. En tot cas, podem demanar-li que no faci gaires escarafalls romàntics i que es converteixi en temperada des-

Garriga Barata

no s'oposa

al pas del temps

amb exabruptes

d'exasperació

esperança després de tant rebombori existencial: podem, doncs, modelar-la amb les mans de l'enyorança i la bellesa.

Això és precisament el que fa Francesc Garriga Barata als seus llibres, com en l'últim, *La nit dels peixos*: no oposar-se al pas del temps amb exabruptes de lírica exasperació, sinó viure'n la fricció dolorosa, la ferida a les mans de la corda dels dies que se'ns escapa, però que no podem deixar anar perquè a l'altre extrem, penjada sobre el buit, hi ha la nostra estimada memòria: "Despenjo els sants./ i estimo els buits.// traieu, amics, l'estora i escombreu/ la brossa/ de les pregàries inútils.// que us vegin les rajoles/ que trepitjaren peus d'infant.// tindrem prou temps per veure qui s'acosta?". I ho fa amb el posat impertèrrit no pas de la resignació, que d'una manera o altra espera alguna recompensa al seu captivament, o que potser practica alguna impossible revenja, sinó de l'admissió dels límits sense cap més història: "Sense cap horitzó. [...] potser no serem àngels, els vells./ llençols de mal dormir./ desdibuixats./ amb taques al jersey.// i ens queda massa amunt/ el pis del que estimem".

A més a més, com ho mostra la delicada brutalitat d'aquests versos, l'autor, en una acrobàcia poètica d'extrema dificultat d'execució, tot i l'aparent senzillesa amb què la resol, aconsegueix teixir aquesta desesperança crònica del temps amb un ordit tan subtil, amb una tan enigmàtica claredat, que ens fa sentir la inevitable fugacitat de la nostra condició temporal amb una mena de conhort. Les seves paraules endevinen a l'hora de ser dites la modulació precisa per parlar-nos de la por més terrible, la de la renúncia incomprendible al jo, d'una manera serena, gairebé diria que satisfactòria.

La poesia de Garriga, tan des-

El poeta Francesc Garriga Barata. ESTER XARGAY

guts, exhala des de sempre una aura d'artista oriental ensinistrat a representar amb poques línies el crepuscle, ensinistrat a retenir la fugacitat de l'aparença fent-la essència en l'essencialitat del poema, aquesta aparentment possible impossibilitat que, com en el càstig de Sísif, ens empeny un cop i un altre cop a tornar a intentar el poema, a voler fer, com l'autor, de cada poema el poema. És la hipnosi de l'escriptura artística que ens fa creure, com un conjur, com una *xifra complexa*, que quan ens despertem ja no haurem de tornar al començament, perquè el poema ja no rodolarà mai més pendent avall. Sí, sovint la poesia de l'autor de *La nit dels peixos* em fa pensar en els versos finals de l'*Elegia número X*, de Ribá: "Penso/ en el xinès subtil, d'ànima ardent, que té els ulls/ fits en la xifra complexa del seu poema i l'abraça/ tot a cada instant mentre en deslliga els sons purs". Marcel Proust, a *El temps retrobat*, la setena part de la seva *Recherche*, disseciona amb precisió d'expert aquesta sensació plaent de la formalització a pesar del dolor que representa: "Les idees són succedanis dels sofriments; en el moment que aquests es transformen en idees, perden una part de la seva acció nociva sobre el nostre cor; i fins i tot, en el primer instant, la mateixa transformació genera sobtadament alegria". I això només ho pot fer qui, com Garriga, ja des-

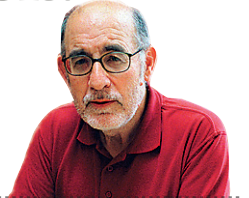
dels seus llibres inicials, ha sigut capaç d'observar-se amb fred rigor d'analista com a objecte de l'experiència compartida: "No són les lletres les que ens parlen./ sinó el blanc de la plana./ l'enuig del que hem deixat sense cap tinta".

Aquella experiència prèvia a qualsevol altra condició històrica amb què posteriorment se'ns classifica i se'ns separa interessadament per edat, per sexe, per raça... L'experiència ambivalent d'estar sent, aquesta experiència sense atributs que és sempre anterior a aquestes altres condicions amb què se'ns enfronta entre nosaltres per deixar-nos inermes pel que fa a la classificació fàctica de la riquesa i la pobresa. Però deixem de banda les consideracions sociològiques, tot i ser fonamentals per comprendre la història del discurs, i llegim, com a conclusió definitiva del savi escepticisme del poeta, aquests versos d'irònica malenconia: "Al fons del mar, l'estol dels peixos,/ bocabadats,/ somniem una nova revifalla/ del món, i trepitjar la terra ferma./ refer el camí al nores/ per l'espiral del tot.// cal repetir les coses mal deixades".

Encara que, segurament, i em sembla que Garriga em donaria la raó, tot seria inútil, perquè en la repetició, en l'etern retorn, ens tornàrem a equivocar. Sabent-nos com ens sabem depredadors voraçs, més val no fer-nos gaires il·lusions.

Parlem-ne

Joan Solà

Salvem els cucs de seda

Vegem uns quants detalls més del diccionari d'Eugeni S. Reig (Valencià en perill d'extinció, València 2005). Aquesta obra, fruit de molts anys de recollida pacient de materials, ha tingut una acceptació excel·lent, simplement pels tresors que ens ofereix i per la manera senzilla com els presenta. A més de les parts essencials (definició, exemples i equivalències en valencià, en nivell estàndard i en castellà), en molts articles hi ha un fotral d'informació donada debades (de franc, de regal) sobre ornitologia, botànica, cuina (amb receptes i tot), refranys, tonades populars, jocs infantils, etimologia: mireu baló, bandera (per a cançons), bardoll (joc), a poqueta nit, cordell (refranys), blanquet, coca de canonge (receptes). A canut ens diu que la segona part de la dita Salut i força al canut avui s'interpreta com a potència sexual però que originàriament volia dir poder econòmic ("a totes les cases hi havia un canut de metall en el qual es guardaven les monedes d'or i de plata"). A mi em sorprèn que no reculli certes paraules o expressions que al País Valencià són molt corrents (i que ell mateix usa en definicions i exemples) però que a fora són desconegudes. Per exemple, soles o soletes o a soles (llavar és "Netejar amb aigua a soles o amb aigua i sabó..."; El fill de Trini ja va soletes a escola) o bé caure un bac 'sofrir una caiguda forta' (Ha caigut un bac i s'ha trencat el nas). Però ja no em sorprèn que no en reculli d'altres, simplement perquè ja hem dit que la llengua no s'acaba mai, o perquè l'autor les reserva per a d'altres ocasions. Per exemple, al número 52 (2005) de la revista Llengua Nacional reivindica molt lúcidament la diferència entre eixugar i assecar: eixugar és 'eliminar el líquid (generalment aigua) que cobreix superficialment alguna cosa' (les mans, els plats, els cabells que ens rentem, la roba de la platja), i assecar és 'eliminar l'aigua que forma part de l'estructura d'una cosa' (una fulla, una figa). Als cucs de seda, per exemple, se'ls ha de donar fulles de morena ben eixutes (la humitat els fa mal) però tendres, no pas seques (no les tastarien i es moririen). I, indignat, denuncia com a "extremament greu" que el DIEC doni com a exemple d'assecar "Poseu la roba al sol perquè s'assequi" i que el Termcat denomini assecador de mà l'aparell elèctric d'eixugar els cabells i, damunt, el defineixi com a "Aparell... que serveix per a assecar els cabells".

Perquè no quedeu malhumorats, us regalo un tast d'altres aspectes del llibre de Reig. Un "embrollament de paraules": *Una guatla dins del blat. / Diu la guatla: ¿què fas, blat? / ¿Què fas, guatla?, diu el blat.* I una cançoneta popular (pronuncieu la *r* de *flor*, recordeu que *carassera* és la xica que es deixa festejar per diversos homes alhora i, si us cal, apreneu la lliçó): *Jo tinc una perereta / que fa flor i no fa peres, / i la tinc acompanyada / a les xiques carasseres.*